

Sygn. akt III AUa 227/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 września 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk (spr.)
Sędziowie:	Urszula Iwanowska Romana Mrotek

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 września 2020 r. w S.

sprawy M. M. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 17 stycznia 2020 r., sygn. akt IV U 1609/19

1. oddala apelację,

2. przyznaje radcy prawnemu D. F. od Skarbu Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w S. kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym

Romana Mrotek	Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk	Urszula Iwanowska
---------------	----------------------------------	-------------------

Sygn. akt III AUa 227/20

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z 17 października 2019 r. (znak: (...)) odmówił ubezpieczonemu M. M. (1) prawa do przeliczenia emerytury. W uzasadnieniu wskazał, że ubezpieczony od (...) 2003 r. ma prawo do wcześniejszej emerytury obliczonej na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej. Dodany do ww. ustawy art. 26 ust. 6, umożliwiający zastosowanie do obliczenia emerytury średniego dalszego trwania życia wynikającego z tablicy, obowiązującej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego nawet jeżeli wnioskodawca wystąpił z wnioskiem o przyznanie

emerytury w okresie, w którym obowiązywała już nowa tablica średniego dalszego trwania życia, nie ma zastosowania do emerytury obliczonej w myśl art. 53 ww. ustawy. W tej sytuacji organ rentowy ponownie przeliczył wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury ustalając, że świadczenie będzie wypłacane w dotychczasowej wysokości, tj. na podstawie wskaźnika 110,19%. Po przeliczeniu podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń z:

- 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wynosi 67,71%, przy obecnym 110,19%;

- 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego 20-lecia liczonego wstecz od daty poprzedzającej złożenie wniosku o emeryturę, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 62,18%, przy obecnym 110,19%.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł M. M. (1), wskazując, że organ rentowy nie wziął mu pod uwagę zarobków osiągniętych w latach 1981 i 1982. W 1981r. osiągnął dochód 112.890,00 zł. (wskaźnik podstawy wymiaru emerytury wynosił 91,10%), natomiast w 1982r. osiągnął dochód 121.797,00 zł. (przy wskaźniku podstawy wymiaru emerytury 122,35%).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasową argumentację.

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie oraz nie obciążył ubezpieczonego M. M. (1) kosztami procesu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowił następująco ustalony stan faktyczny i rozważania prawne:

M. M. (1) (ur. (...)), mocą decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. z 29 kwietnia 2003 r., od (...) r., tj. od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego, posiada prawo do emerytury w związku z ukończeniem 60 roku życia. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto podstawę wymiaru renty za okres styczeń 1988 r. – grudzień 1988 r. Tak ustalony wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 110,19%.

Ubezpieczony w dniu 7 października 2019 r. złożył wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalnego. Przy ponownym obliczeniu świadczenia emerytalnego, domagał się przyjęcia zarobków z dowolnych 20 lat kalendarzowych, wybranych z całego okresu stażu pracy, przypadających przed rokiem złożenia wniosku o emeryturę. M. M. (1) domagał się przyjęcia zarobków z lat 1981 – 1982.

Do obliczenia wysokości emerytury ZUS przyjął m.in. zarobki ubezpieczonego za lata: 1981 r. w wysokości 113.530,00 zł (wskaźnik 123,04%); 1982 r. w wysokości 142.281,00 zł (wskaźnik 101,94%). Po przeliczeniu podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń za okres 1962 – 2001, tj. 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wynosi 67,71%.

Natomiast po przeliczeniu podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego 20-lecia liczonego wstecz od daty poprzedzającej złożenie wniosku o emeryturę wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 62,18%. Dotychczasowy ustalony przez organ rentowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 110,19%, jest w stosunku do ubezpieczonego najkorzystniejszy.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania ubezpieczonego i jako podstawę rozstrzygnięcia przyjął przepisy art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wyjaśnił, że organ rentowy uwzględnił już zarobki ubezpieczonego lata 1981 – 1982 (dowód: akta ZUS), na podstawie kartotek zarobkowych, w kwotach: 1981 r. - 113.530,00 zł, 1982 r. - 142281,00 zł. Są to kwoty korzystniejsze, niż wskazane przez ubezpieczonego w odwołaniu. Natomiast najkorzystniejszym dla ubezpieczonego jest dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 110,19%.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, Sąd pierwszej instancji uznał, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony przez organ rentowy a wynoszący 110,19%, jest najkorzystniejszy. W aktach rentowych znajdują się symulacje wyliczenia podstawy wymiaru wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wraz z uwzględnieniem

zarobków ubezpieczonego z lat 1981 i 1982. Ponadto wyszczególnione zostały zarobki osiągnięte przez M. M. (1) w trakcie całego przebiegu zatrudnienia, w tym żądanym przez niego okresie 1981-1982. Wynika z niego jednoznacznie, że po przeliczeniu podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzeń za okres 1962 – 2001, tj. 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia wynosi 67,71%. Po przeliczeniu podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego 20-lecia liczonego wstecz od daty poprzedzającej złożenie wniosku o emeryturę wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 62,18%. Są to zatem wysokości mniej korzystne dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 110,19%.

Sąd Okręgowy podkreślił, że dla celów ustalenia wysokości zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru świadczenia, koniecznym jest aby dowody przedstawione przez stronę nie budziły wątpliwości, były spójne, precyzyjne oraz aby zawierały informacje pewne, co do wysokości dochodów stanowiących podstawę obliczenia wysokości świadczeń emerytalnych.

Za gołosłowne i niezajdujące potwierdzenia w materiale dowodowym Sąd Okręgowy uznał twierdzenia M. M. (1), że wynagrodzenie za lata 1981-1982 nie zostało wzięte pod uwagę przy ustalaniu wskaźnika podstawy wymiaru emerytury. Organ rentowy sporządził symulację (dowód: akta ZUS) zarówno z 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury, jak i z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatniego 20-lecia liczonego wstecz od daty poprzedzającej złożenie wniosku. Najkorzystniejszy dla M. M. (1) jest jednak wskaźnik podstawy wymiaru ustalony przez ZUS wynoszący 110,19%.

Wobec powyższego, zdaniem Sądu pierwszej instancji, nie było potrzeby przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Ustalenia wskazane w ww. symulacjach były wyczerpujące, pozwalające na jednoznacznie ustalenie najkorzystniejszego dla ubezpieczonego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru. Dlatego Sąd Okręgowy oddalił wniosek M. M. (1) w tym zakresie.

Na marginesie Sąd pierwszej instancji wskazał, że do podobnych wniosków doszedł zresztą Sąd Okręgowy w postępowaniu IV U 785/09. Przedmiot powyższej sprawy był podobny jak w niniejszym postępowaniu. M. M. (1) podnosił, że wskaźnik podstawy wymiaru nie obejmował wynagrodzeń za lata 1981-1982. Wyrokiem z 29 października 2009 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji ZUS z 13 marca 2009r. (znak: (...)). W niniejszym postępowaniu ubezpieczony podnosił tożsame zarzuty co w trakcie postępowania IV U 785/09. Natomiast poczynione w toku powyższego postępowania ustalenia są prawidłowe, a sam ubezpieczony od ww. wyroku nie wniósł apelacji.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 102 k.p.c., postanowił nie obciążać M. M. (1) kosztami procesu, ustalając, że ubezpieczony mógł być subiektywnie, choć niesłusznie przekonany o zasadności wniesionego odwołania.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył ubezpieczony, podnosząc zarzuty:

1. naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy:

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego ubezpieczonego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego na fakt ustalenia wynagrodzenia, które osiągał ubezpieczony we wskazanych przez niego latach objętych świadectwami pracy, w sytuacji gdy dowód ten dotyczy wysokości wynagrodzenia uwzględniającego zarobki osiągnięte na podstawie świadectw pracy z uwzględnieniem stanowiska pracy i wykonywanego zawodu w stosunku do przyjętego przez organ rentowy wynagrodzenia minimalnego, a zatem fakty mające dla sprawy istotne znaczenie, mimo że fakty, na które dowód ten został zgłoszony, nie zostały dostatecznie wyjaśnione;

- art. 233 § 1 i 2 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważania całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego z pominięciem dowodu z opinii biegłego sądowego, podczas gdy uwzględnienie tego dowodu mogłoby

doprowadzić do zupełnie innej – odmiennej w stosunku do przyjętej przez sąd – oceny pozostałego materiału dowodowego.

2. naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez odmowę prawa do przeliczenia świadczenia z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o prawo do emerytury.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, o zasądzenie kosztów od organu rentowego według norm przepisanych. Ewentualnie ubezpieczony domagał się zmiany zaskarżonego wyroku w całości poprzez zmianę decyzji z dnia 17 października 2019 r. i przeliczenie wysokości emerytury na podstawie rzeczywistych wynagrodzeń z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ustalenie emerytury oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu za obie instancje, według norm przepisanych.

Nadto, na podstawie art. 380 k.p.c. apelujący wniósł o rozpoznanie przez Sąd drugiej instancji postanowienia Sądu pierwszej instancji z dnia 10 stycznia 2020 r. w przedmiocie oddalenia wniosku dowodowego zgłoszonego na rozprawie w dniu 10 stycznia 2020 r. przez ubezpieczonego oraz o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości na fakt wyliczenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o zarobki osiągnane na podstawie świadectw pracy z uwzględnieniem stanowiska pracy i wykonywanego zawodu od roku 1958 do 1980 z uwzględnieniem wynagrodzeń z lat 1981 – 1982 i z uwzględnieniem przyjętych już przez ZUS wynagrodzeń do ustalenia podstawy wymiaru emerytury.

Nadto apelujący wniósł o przyznanie wynagrodzenia tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że z analizy akt organu rentowego wynika, że w aktach znajduje się m.in. świadectwo pracy ubezpieczonego z dnia 5 kwietnia 1989 r. W okresie od 8 września 1962 r. do dnia 4 kwietnia 1989 r. ubezpieczony zatrudniony był w (...) w K. na stanowisku malarza. W oparciu o to świadectwo pracy biegły z zakresu księgowości powinien ustalić wynagrodzenie na stanowisku malarza w resorcie budownictwa, które ubezpieczony osiągał w latach objętych świadectwem pracy, przy uwzględnieniu wymiaru godzinowego czasu pracy w okresie wykonywanej umowy o pracę. Dopiero prawidłowe wyliczenie wysokości wynagrodzenia za te lata przy uwzględnieniu zarobków na podstawie znajdujących się w aktach sprawy świadectw pracy, stanowiska pracy i wykonywanego zawodu pozwoliłoby na obliczenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru oraz przeliczenie emerytury. Wbrew ustaleniom Sądu, symulacje sporządzone przez organ rentowy nie były prawidłowe, bowiem uwzględniały wynagrodzenie minimalne.

Dalej apelujący wskazał, że zarówno ZUS, jak i Sąd Okręgowy, pominął istotne okoliczności tej sprawy związane z potrzebą wyjaśnienia powodu domagania się przeliczenia wynagrodzeń z 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych, w miejsce 3 kolejnych lat. Apelujący wskazał, że obowiązujący od dnia 1.01.1999 r. przepis art. 15 w zw. z art. 111 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uniemożliwił ubezpieczonemu domaganie się zmiany wynagrodzenia z 3 kolejnych lat kalendarzowych w miejsce innych korzystniejszych 3 lat kalendarzowych, co było prawnie możliwe pod rządami ustawy z 17.10.1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw. Ustawa ta utraciła moc z dniem 1.01.1999 r. Możliwość ponownego ustalenia podstawy wymiaru świadczeń emerytalno – rentowych określał od 1.01.1999 r. przepis art. 111 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 15 tej ustawy. Zamiast wynagrodzeń z 3 kolejnych lat kalendarzowych możliwe było – w przypadku ubezpieczonego – jedynie ustalenie wynagrodzeń z 20 lat kalendarzowych. Dlatego ubezpieczony domaga się przyjęcia do podstawy wymiaru wynagrodzeń z 20 lat kalendarzowych, lecz za krzywdzące uważa zastosowanie wobec niego przepisu art. 15 ust. 2a tej ustawy i przyjęcie w miejsce rzeczywistych wynagrodzeń wynagrodzenia minimalnego uzupełniająco do brakujących wynagrodzeń z 20 lat (wynagrodzenie z 5 lat zostało udowodnione). Mając świadomość wynagrodzeń, które ubezpieczony osiągał na stanowisku malarza jako pracownika budowlanego w największym (...)

przedsiębiorstwie budowlanym do 1989 r., licznych przepracowanych nadgodzin, premii ustalanych w załączniku nr 2 do Zarządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z 26.08.1988 r., ubezpieczony wnosił o obliczenie rzeczywistych wynagrodzeń z okresu, w którym bez winy ubezpieczonego, nie zachowała się dokumentacja płacowa. Biegły sądowy z dziedziny księgowości jest w stanie odtworzyć wynagrodzenia ubezpieczeniowego z tego okresu. Ubezpieczony, obciążany ciężarem dowodu z art. 6 k.c., nie może odpowiadać za zniszczenie dowodów płacowych, brak ich przechowywania lub zmianę zasad ustalania podstawy wymiaru świadczeń emerytalno – rentowych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się bezzasadna.

Na wstępie, uwzględniając treść art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c., wskazać należy, że Sąd Apelacyjny dokonując własnej oceny przedstawionego pod osąd materiału procesowego stwierdził, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) nie są wadliwe i znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy ustalenia Sądu Okręgowego czyni częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania.

W niniejszej sprawie sąd odwoławczy skorzystał z możliwości rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym nie znajdując przesłanek do skierowania sprawy na rozprawę (art. 374 k.p.c.).

W niniejszej sprawie apelujący domagał się uwzględnienia przy obliczaniu wskaźnika podstawy wymiaru zarobków osiągniętych w latach 1981 – 1982. M. M. (1) wskazywał, że wysokość tych zarobków powinna być ustalona przez biegłego sądowego w oparciu o zarobki osiągnięte na podstawie świadectw pracy z uwzględnieniem stanowiska pracy i wykonywanego zawodu, mając na uwadze wynagrodzenie na stanowisku malarza w resorcie budownictwa. Przy czym ubezpieczony w treści wywiezionej apelacji przyznał, że nie może odpowiadać za zniszczenie dowodów płacowych, brak ich przechowywania lub zmianę zasad ustalania podstawy wymiaru świadczeń emerytalno – rentowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, we wskazanym wyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza normy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikającej z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak i kwalifikacji prawnej, które mogłyby uwzględnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd Apelacyjny oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne (art. 387 § 2¹ k.p.c.).

Wobec twierdzeń apelującego należy wskazać, że dokumentem potwierdzającym wysokość zarobku lub dochodu stanowiącego podstawę wymiaru emerytury/renty w poszczególnych latach jest zaświadczenie zakładu pracy (sporządzone w stosownej formie - druk ZUS Rp-7) albo legitymacja ubezpieczeniowa zawierająca wpisy dotyczące okresów zatrudnienia i wysokości osiągniętych zarobków. Wprowadzenie od dnia 1 stycznia 1999 r. opcji ustalania podstawy wymiaru świadczenia w oparciu o dowolnie wybrane 20 lat oznaczało możliwość korzystniejszego ukształtowania prawa do świadczeń. W praktyce zrodził się jednak problem udowodnienia wysokości składników wynagrodzeń uzyskiwanych w bardziej odległym czasie (np. w zakładach pracy, które już nie istnieją, względnie nie dysponują dokumentacją płacową z danych lat). W tym miejscu podkreślić należy, że w § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412) wskazano środki dowodowe stwierdzające wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalania podstawy wymiaru emerytury lub renty tj. zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymację ubezpieczeniową lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia. Zasady związane z dokumentowaniem wysokości wynagrodzeń w celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty określa się następująco:

- zaświadczenie ZUS Rp-7 powinno być wystawione przez pracodawcę lub jego następcę prawnego na podstawie dokumentacji płacowej; jeśli dokumentacja taka nie istnieje, zaświadczenie może zostać wydane na podstawie informacji zawartych w aktach osobowych, np. umowach o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu itp., angażach oraz wszelkich innych dokumentach potwierdzających wynagrodzenie danej osoby;

- przy ustalaniu podstawy wymiaru w oparciu o dokumentację zastępczą można uwzględniać tylko takie składniki wynagrodzenia, które przysługiwały bezwarunkowo w czasie trwania zatrudnienia jako stałe składniki w określonej wysokości (wynagrodzenie zasadnicze, stałe dodatki określone kwotowo itp.);

- składniki wynagrodzenia przysługujące - w zmiennych wysokościach - warunkowo lub uznaniowo, mogą być uwzględnione tylko wówczas, jeżeli z zachowanej dokumentacji wynika w sposób niewątpliwy, że doszło do ich faktycznej wypłaty, w określonej wysokości, przy czym została odprowadzona składka ubezpieczeniowa;

- w przypadkach określenia wynagrodzenia stawką godzinową, możliwość ustalenia wynagrodzenia jest uzależniona od zachowania się danych dotyczących liczby godzin faktycznie przepracowanych w danym okresie, na określonym stanowisku (dziennie, tygodniowo lub miesięcznie);

- przy braku możliwości uzyskania wymaganych dowodów dopuszczalne jest przyjęcie uwierzytelnionej kopii dokumentacji płacowej sporządzonej przez archiwum lub inny podmiot (także prywatny) przechowujący dokumentację danego zakładu pracy;

- jako środek dowodowy należy przyjmować także sporządzone notarialnie wypisy, odpisy i wyciągi z legitymacji ubezpieczeniowych, jak również poświadczone przez notariusza kserokopie legitymacji. Wysokości wynagrodzenia nie powinno się udowadniać wyłącznie zeznaniami świadków (art. 50 ust. 2j ustawy o s.u.s.). W sądowym postępowaniu odwoławczym uwzględnia się niekiedy (jako jeden z dowodów pośrednich) dokumentację płacową współpracowników zatrudnionych w danym okresie na stanowisku identycznym ze stanowiskiem osoby, która nie jest w stanie przedłożyć stosownych zaświadczeń, legitymacji ubezpieczeniowej itd. Dopuszczenie dowodu z dokumentacji współpracownika powinno następować wyjątkowo, przy czym nie do przyjęcia wydaje się, aby taka dokumentacja mogła stanowić wystarczający (jedyne) środek dowodowy dla uwzględnienia spornego wynagrodzenia.

Pomimo braku jakiegokolwiek dokumentacji płacowej, w przypadku bezspornego faktu zatrudnienia (podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu) można uwzględnić wynagrodzenie w minimalnej wysokości obowiązującej w tym okresie. Pogląd ten, sygnalizowany w orzecznictwie (uchwała SN 7 maja 2003 r., III UZP 2/03, OSNPUSiSP 2003 r. Nr 14, poz. 338) zyskał akceptację ustawodawcy.

Z dniem 1 stycznia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 192, poz. 1180), która m.in. dodała do art. 15 ustęp 2a. Regulacją tą złagodzone problem braku faktycznych możliwości ustalenia podstawy wymiaru składek u niektórych pracowników, przy bezspornym pozostawaniu w zatrudnieniu pracowniczym w danym okresie. W takich przypadkach za podstawę wymiaru składek przyjęć należy kwotę minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Przenosząc powyższe rozważania teoretyczne na grunt niniejszej sprawy Sąd odwoławczy wskazuje, że nie jest możliwe przeliczenie wysokości emerytury w oparciu o hipotetyczną wysokość wynagrodzenia. Stosunek pracy ma zawsze charakter indywidualny, określone warunki zatrudnienia mają charakter niepowtarzalny, ponieważ zostały ustalone między pracodawcą i konkretnym pracownikiem. Uśrednione lub hipotetyczne obliczenie wysokości wynagrodzenia nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy. W przypadku wynagrodzenia zasadniczego lub innych obligatoryjnych składników wynagrodzenia, wynikających z obowiązujących przepisów, można przyjąć najniższe wynagrodzenie obowiązujące w czasie, którego dotyczy żądanie uwzględnienia tego okresu do przeliczenia podstawy emerytury. Dodatkowo wskazać należy, że ubezpieczony podnosił, iż w toku zatrudnienia pracował w godzinach nadliczbowych, jak również otrzymywał premie. W przypadku jednak takiego

składnika wynagrodzenia, jakim jest premia, konieczne jest istnienie dowodów potwierdzających bez wątpliwości fakt wypłacenia premii oraz jej wysokość (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2007 r. i UK 36/07, LEX nr 390123). Stanowisko to podziela w całości Sąd Apelacyjny rozpoznający niniejszą sprawę mając na uwadze, że wysokość świadczenia emerytalnego pozostaje funkcją uzyskiwanych niegdyś dochodów, a zatem dla jego wyliczenia nieodzownym pozostaje ustalenie rzeczywistych zarobków jako decydujących o rozmiarze opłacanej składki na ubezpieczenie społeczne. Niedopuszczalnym przy tym jest opieranie się w tym celu jedynie na hipotezach, czy założeniach wynikających z przyjęcia średnich - wartości.

Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, ubezpieczony nie dysponuje żadnymi dokumentami, na podstawie których można byłoby ustalić wysokość faktycznie otrzymywanych przez M. M. (1) zarobków w latach 1981 – 1982.

W sprawie należy rozważyć prawidłowość zastosowania art. 111 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przepis ten w ust. 1 przewiduje możliwość przeliczenia emerytury od innej niż dotychczasowa podstawy wymiaru - wyższej z tego samego okresu (pkt 1) lub wyższej z innego okresu w określonych granicach (pkt 2 i 3) - jeżeli wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że warunek określony w tym przepisie nie został przez ubezpieczonego spełniony, gdyż ubezpieczony nie udowodnił osiągnięcia we wskazanym okresie wyższych zarobków niż przyjęte przy dotychczasowym obliczeniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru. Stanowisko Sądu Okręgowego nie jest wynikiem błędnej wykładni tego przepisu, lecz oparte zostało na dokonanych ustaleniach faktycznych, które nie uzasadniały jego zastosowania.

Reasumując, dla celów obliczenia wysokości emerytury organ rentowy musi dysponować pewnymi danymi co do wysokości dochodów ubezpieczonego stanowiących podstawę obliczenia wysokości świadczeń emerytalnych. Wprawdzie w postępowaniu cywilnym sąd nie jest związany takimi ograniczeniami w dowodzeniu, jakie odnoszą się do organu rentowego w postępowaniu rentowym, jednak ustalenia dokonywane przez sąd muszą być oparte na konkretnych dowodach. W przypadku wynagrodzenia zasadniczego lub innych obligatoryjnych składników wynagrodzenia wynikających z obowiązujących przepisów można przyjąć najniższe wynagrodzenie obowiązujące w czasie, którego dotyczy żądanie uwzględnienia tego okresu do przeliczenia podstawy emerytury. Tym samym niezasadny okazał się zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w związku z art. 232 k.p.c. Zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. ma rację bytu tylko w sytuacji gdy wykazane zostanie, że sąd przeprowadził dowód na okoliczności niemające istotnego znaczenia w sprawie i ta wadliwość postępowania dowodowego mogła mieć wpływ na wynik sprawy, bądź gdy sąd odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie, wadliwie oceniając, iż nie mają one takiego charakteru (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2001 r., IV CKN 430/00, Lex nr 1211984). Taka sytuacja niewątpliwie nie miała miejsca w rozpoznawanej sprawie. Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe na okoliczności konstytutywne z punktu widzenia istoty sporu. Apelujący domagając się przeprowadzenia wskazanego dowodu nie przedstawił jakiegokolwiek materiału dowodowego, na podstawie którego możliwym byłoby wyliczenie wynagrodzenia w sposób odmienny od przyjętej przez organ rentowy minimalnej wysokości wynagrodzenia w spornych okresach. Przy braku jakichkolwiek dowodów pozwalających na ustalenie zarobków M. M. (1) dowód z opinii biegłego sądowego nie mógłby doprowadzić do odmiennej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Odnośnie zarzutu wynikającego z art. 380 k.p.c., podniesionego w związku z niepowołaniem dowodu z opinii biegłego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, uzasadnienie oddalenia wniosku o przeprowadzenie opinii zostało w sposób wyczerpujący i prawidłowy wskazane przez Sąd pierwszej instancji i rozważania w tym zakresie Sąd odwoławczy przyjmuje za własne nie widząc potrzeby powtórzenia ich powielania.

Mając na uwadze powyższe, apelacja ubezpieczonego podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu apelacyjnym nastąpiło na zasadzie § 16 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 15 ust. 2 w zw. z § 4 ust. 1 i 3 oraz w związku z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa

kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U.2019.68 j.t.). Sąd odwoławczy przyznał radcy prawnemu D. F. kwotę 120 zł (powiększone o 23% stawki podatku od towarów i usług).

Urszula Iwanowska Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk Romana Mrotek